

УДК 336.502

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-2-309

Л.Ю. Кучер, канд. екон. наук, ст. наук. співробітник

kucher@knau.kharkov.ua

ORCID ID: 0000-0001-7112-8763

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

А.В. Кучер, канд. пед. наук, старш. дослідник, чл.-кор. АЕНУ

kucher@karazin.ua

ORCID ID: 0000-0001-5219-3404

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

О.В. Тріпілець, магістрантка

lenakaplun195@gmail.com

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ Й ЕФЕКТИВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЕКОПРОЕКТІВ

Досліджено сутність, стан, проблеми та перспективи розвитку зеленого банкінгу в контексті екологічного менеджменту й ефективного фінансування екологічних проектів. Уперше визначено готовність населення до зеленого банкінгу й виявлено основні чинники її підвищення. Для розвитку зеленого банкінгу як інструменту екологічного регулювання на макрорівні й упровадження систем екологічного менеджменту на мікрорівні необхідно стимулювати попит на екологічні товари насамперед доступними цінами та привабливими кредитними відсотками в банках, оскільки, як показало опитування, необхідно зменшити відсоткові ставки за екологічними кредитами хоча б до 5 %. «Озеленення» банківської діяльності сприятиме активізації впровадження систем екологічного менеджменту й ефективного проектному фінансуванню.

Ключові слова: екологічний менеджмент, зелений банкінг, зелені інвестиції, проектне фінансування, готовність до зеленого банкінгу.

Постановка проблеми. Нині вирішення проблеми екологізації виробництва й зменшення антропогенного навантаження на довкілля перебуває в площині імплементації вимог міжнародних інституцій до

побудови системи екологічного управління в межах країни й систем екологічного менеджменту на рівні підприємств, що повинні відповідати передусім Європейській схемі екологічного менеджменту й аудиту (EMAS), міжнародному стандарту системи екологічного управління (ISO 14001) й інтегрованій системі менеджменту (IMS) [1]. У полі зору вчених перебувають різноманітні аспекти впровадження систем екологічного менеджменту в підприємствах різних галузей, зокрема: формування еколого-економічного менеджменту екологізації аграрного виробництва [2]; розробка екологічно сертифікованої системи управління сільським господарством [3]; еколого-економічна оцінка ефективності екологічного менеджменту в аграрному виробництві країни [4]; особливості розвитку систем екологічного менеджменту в лісовому господарстві [5]; ефективність екологічного менеджменту в сільському господарстві [6]; питання ренатуралізації осушених земель через формування системи екологічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах [7]; розвиток системи екологічного менеджменту на підприємстві [8]; упровадження екологічного менеджменту на підприємствах хімічного комплексу [9]; основні напрями розвитку екологічного менеджменту лісових ресурсів зони радіоактивного забруднення [10]; переваги та вади впровадження системи екологічного менеджменту та сертифікації в сільськогосподарських, промислових і лісогосподарських підприємствах [11–13]; екологічний менеджмент як інструмент сталого розвитку [14]; ключові аспекти сучасної парадигми менеджменту й методичний підхід до оцінки системи менеджменту підприємств [15; 16]. Водночас у відомих нам публікаціях не розглянуто питання зеленого банкінгу в системі екологічного менеджменту й ефективного фінансування екопроектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах постійного дефіциту фінансових ресурсів створення екологічних банків і розвиток зеленого банкінгу може стати важливим елементом екологічного регулювання, зокрема через фінансову підтримку впровадження зелених проектів та екологічного менеджменту. Практика закордонних держав показує, що створення екологічних банків є ефективним засобом інвестування природоохоронної діяльності. Перевагами подібних банків є: пільгові відсоткові ставки за кредитами, можливість подовження строків повернення кредиту, списання частини суми кредиту у випадку виконання вказаних у кредитній угоді умов щодо скорочення негативного впливу на довкілля. Тому для України це питання актуальне й потребує вивчення.

Серед досліджень, присвячених розвитку «зеленого інвестування», можна виділити наукові статті Н. А. Хуторової [17], Т. Н. Седаш [18], М. М. Яшалової [19], в яких розглядається еколого-орієнтоване кредитування, операції з екологічними цінними паперами та лізинг. Автори характеризують «зелені» фінансові інструменти з різних позицій: як прибуткові активні операції фінансового ринку, як форми прояву екологічної відповідальності кредитно-фінансових організацій та як іміджеві елементи корпоративної культури.

Система зеленого банкінгу як сучасний тренд у західних фінансових колах вважається особливою екологічно дружньою філософією ведення бізнесу в банківському секторі, яка передбачає використання ресурсоощадних екологічно безпечних технологій і продуктів для зменшення шкоди довкіллю внаслідок операційної діяльності фінансових інституцій щодо стимулювання запровадження екологічних проектів на засадах екологічного та соціально відповідального фінансування [20].

Зелений банкінг реалізується двосторонньо: по-перше, як механізм банківського менеджменту, спрямований на зменшення шкоди довкіллю та витрат унаслідок поточної операційної діяльності банків (внутрішній або власний «зелений» банкінг), а по-друге, як механізм надання грошових кредитних ресурсів для стимулювання екологічних проектів, виробництва «зелених» технологій, екологічних товарів і послуг або для розвитку діяльності зі збереження довкілля. Саме другий вид механізму реалізації зеленого банкінгу є складовою частиною економічного механізму екологічного регулювання як потенційний новий механізм вітчизняної екологічної політики і привертає найбільшу увагу як складник «зелених» фінансів [20]. Зважаючи на те, що український сектор «зеленого» фінансового ринку лише формується, важливо здійснити обґрунтований вибір інструментів механізму реалізації зеленого банкінгу для нього, найбільш адекватних економічним реаліям, з-поміж комплексу інструментів, ефективні зразки яких демонструє світовий «зелений» сегмент банківської сфери. Зокрема, йдеться про такі нові інструменти механізму надання грошових кредитних ресурсів українським «зеленим» банкінгом [20]: 1) пільгові кредитні ставки (тобто нижчі від ринкових) для фінансування екологічних проектів, виробництва «зелених» технологій, екологічних товарів і послуг, придбання екологічно-конструктивного устаткування на умовах лізингу, а також для мобілізації «зелених» приватних інвестицій; 2) пролонгований термін позики для фінансування

масштабних інфраструктурних проектів із захисту довкілля тощо; 3) надання позик, кредитів або інших послуг для придбання сертифікатів на викиди забруднювальних речовин (торгівля сертифікатами на викиди); 4) випуск забезпечених активами цінних паперів для фінансування великомасштабних інфраструктурних проектів, спрямованих на захист довкілля (випуск «зелених» цінних паперів); 5) продаж фінансовими установами муніципальних облігацій для фінансування проектів захисту довкілля (часткова кредитна гарантія для здійснення «зелених» проектів).

У сучасних умовах одержати кредит у звичайних комерційних банках на реалізацію природоохоронного проекту підприємствам проблематично. Це насамперед пов'язано з високим рівнем кредитних ставок, що ускладнює повернення коштів, зі складністю точної вказівки строків окупності подібних проектів. Отже, створення мережі екологічних банків має ряд переваг, таких як [21]: за рахунок екологічного банку можна здійснювати екологічний лізинг; низькі відсоткові ставки, на рівні 4–5 % річних, що більш ніж утричі нижче звичайних банківських ставок; створення відділів екологічного аудиту з надання еколого-аудиторських послуг на пільгових (вигідніших) умовах, ніж у комерційних фірмах. Наприклад, при оформленні кредиту щодо впровадження екологічних проектів і/або технологій екологічний аудит здійснюють безкоштовно.

Разом із тим, у відомій нам вітчизняній науковій літературі не досліджено питання готовності різних суб'єктів (самих банків, підприємств і населення) до здійснення зеленого банкінгу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – на основі оцінювання готовності населення до зеленого банкінгу за результатами опитування визначити стан, проблеми та перспективи розвитку зеленого банкінгу як інструменту екологічного регулювання на макрорівні, впровадження систем екологічного менеджменту на мікрорівні й ефективного фінансування екопроектів. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: сформулювати методiku проведення емпіричного дослідження готовності населення до зеленого банкінгу; оцінити цю готовність і виявити чинники та сформулювати основні пропозиції щодо її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження готовності населення до зеленого банкінгу ми використовували авторську анкету «Готовність населення до зеленого банкінгу», розроблену з урахуванням наявних у літературі підходів до вивчення означеної проблеми на основі

емпіричного дослідження [22–24]. Для оцінки готовності населення до зеленого банкінгу було проведено анонімне анкетування з використанням розробленої Google форми серед населення різної вікової категорії, статі, соціального статусу та різним рівнем освіти. У дослідженні взяли участь 205 осіб. Було розглянуто 24 запитання, які своєю відповіддю допомогли визначити рівень знань та готовність населення до зеленого банкінгу.

Далі розглянуто основні тематичні питання та результати анкетування й проведено системний аналіз чинників підвищення готовності населення до зеленого банкінгу. Профіль опитуваних характеризується такими основними параметрами:

1. За статтю учасники опитування розподілилися таким чином: 55,6 % опитуваних респондентів – жінки, 44,4 % опитуваних – чоловіки.

2. За віковим складом учасники опитування розподілені таким чином: до 30 років – 38,0 %, від 31 до 40 років – 26,3 %, від 41 до 50 років – 26,3 %, понад 50 років – 12,2 %.

3. За соціальним статусом населення розподілилось на такі категорії: наймані працівники – 50,7 %, студенти – 18,0 %, державні службовці – 15,1 %, підприємці – 9,3 %, безробітні 6,9 %.

1. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно перспектив розвитку зеленого банкінгу як інструменту екологічного регулювання в Україні

Питання	Так (%)	Ні (%)
Наявність екологічної освіти	16,1	83,9
Чи знаєте Ви, що таке зелений банкінг?	33,2	66,8
Чи знаєте Ви, які банки в Україні займаються екологічними проектами та їх пільговим фінансовим забезпеченням?	27,8	72,7
Чи користуєтесь Ви кредитними коштами банків?	45,9	54,1
Чи використовували Ви, кредитні кошти банків для придбання екологічних товарів і/або фінансування власних зелених проектів?	7,3	92,7
Чи є потреба в подальшому розвитку зеленого банкінгу в Україні?	82,0	18,0
Як Ви вважаєте, чи може зелений банкінг стати ефективним інструментом екологічного регулювання в Україні?	71,2	28,8
Чи надавали б Ви перевагу тим банкам, які б мали сертифіковану за екологічними стандартами систему менеджменту?	71,2	28,8
Чи вкладали Ви власні кошти в «зелені» облігації?	17,1	82,9
Чи готові Ви вкладати власні кошти в «зелені» облігації в перспективі?	45,9	54,1

Джерело: авторські дослідження.

4. За рівнем освіти учасники опитування розподілилися таким чином: 40,0 % населення мають незакінчену вищу освіту, 35,6 % – повну вищу освіту, 17,1 % – середню спеціальну освіту, 5,3 % – загальну середню освіту, 2,0 % – доктор філософії/доктор наук.

У табл. 1 подані відповіді опитуваного населення стосовно перспектив розвитку зеленого банкінгу як інструменту екологічного регулювання в Україні. У 83,9 % опитаного населення немає екологічної освіти, а 16,1 % населення має екологічну освіту. Стосовно розуміння поняття зеленого банкінгу, то 66,8 % населення не знає, що представляє собою зелений банкінг, а 33,2 % населення знає, що таке зелений банкінг. Насамперед, ми вже можемо зробити висновок, що велика частка населення взагалі не розуміє, що таке зелений банкінг та для чого він упроваджується. 45,9 % опитуваного населення користуються кредитними коштами банків, 54,1 % – не користуються взагалі. Разом із цим, встановлено, що 92,7 % опитуваного населення не використовувало кредитні кошти банків для придбання екологічних товарів і лише незначна частина (7,3 %) – використовували кредитні кошти на екологічні проекти.

За результатами анкетування встановлено, що населення все ж таки зацікавлено в розвитку зеленого банкінгу в Україні та вважає, що зелений банкінг може стати ефективним еколого-економічним інструментом екологічного регулювання в Україні.

На основі опитування населення визначено (рис. 1), що, на думку респондентів, зелений банкінг впроваджується насамперед для екологізації технологій, процесів і продуктів (53 %), для зменшення негативного антропогенного впливу на довкілля суб'єктів господарювання (48 %), для сприяння сталому розвитку банківського бізнесу (19 %), для висадження різних видів дерев та озеленення міст і сіл для задоволення населення (13 %).

На рис. 2 наведено розподіл опитуваного населення за рівнем готовності до зеленого банкінгу; отримані результати свідчать про те, що 37,1 % респондентів належать (за самооцінкою) до середнього рівня, 35,1 % – низького рівня, 14,6 % – дуже низького рівня і тільки 9,3 % респондентів – до високо рівня. У цілому ми можемо зробити висновок, що більша частина опитуваних респондентів мають середній і низький рівень готовності до зеленого банкінгу.

Рис. 1. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно цілей упровадження зеленого банкінгу

Джерело: авторські дослідження.

Опитування показало, що під час вибору банку, в якому хоче обслуговуватись населення, насамперед звертається увага на (рис. 3): доступні відсоткові ставки за кредитами – 49 %, великий портфель послуг – 44 %, соціально-екологічну відповідальність та імідж банку – 35 %, рекомендації знайомих, родичів, друзів – 35 %, зовнішній вигляд – 6 %. Отже, наразі лише третина населення беруть до уваги соціально-екологічну відповідальність та імідж банку, що з позицій ефективного вирішення екологічних проблем є недостатнім.

Як Ви оцінюєте власний рівень готовності до зеленого банкінгу?

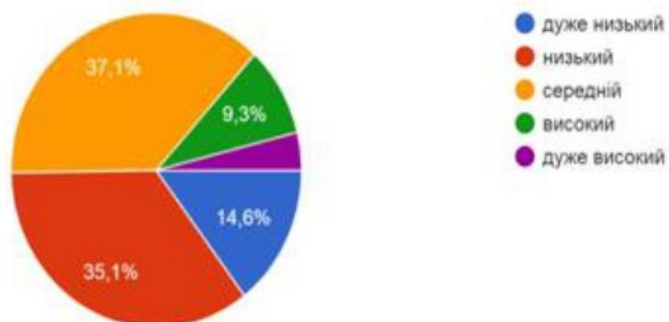

Рис. 2. Розподіл опитуваного населення за рівнем їхньої готовності до зеленого банкінгу

Джерело: авторські дослідження.

Наведені на рис. 4 дані свідчать про те, що 44,4 % населення взагалі не готові брати кредит у банку на екологічні товари; 33,2 % населення – готові взяти кредит за його ціни до 3 % річних; 10,2 % – від 3,1 до 5,0 %; а за ціною від 5,1 до 15,0 % річних – готові брати кредит 11,6 % опитуваного населення.

Рис. 3. Розподіл опитуваного населення за напрямками, на які звертають увагу під час вибору банку

Джерело: авторські дослідження.

Під яку річну відсоткову ставку Ви готові брати банківські кредити в національній валюті для купівлі екологічних товарів та/або фінансування власних зелених проектів?

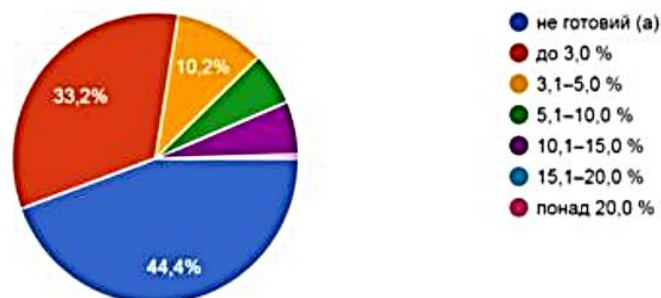

Рис. 4. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно річної відсоткової ставки, під яку люди готові брати банківські кредити для купівлі екологічних товарів та/або фінансування екологічних проектів

Джерело: авторські дослідження.

Опитуване населення вважає (рис. 5), що попит на екологічні товари насамперед необхідно стимулювати: доступними цінами (71,0 %), привабливими кредитними відсотками в банках (38,0 %), розробленням і затвердженням законодавчої бази (35,0 %) та рекламою у ЗМІ (23,0 %).

Рис. 5. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно напрямів стимулювання попиту на екологічні товари в Україні

Джерело: авторські дослідження.

За даними, одержаними в результаті опитування (рис. 5), визначено, що 61,8 % населення вважають необхідним підвищувати готовність промислових підприємств до реалізації зелених проектів із залученням банківських коштів; 43,5 % – підвищувати готовність населення до зеленого банкінгу; 47,8 % – підвищувати готовність банків до здійснення зеленого банкінгу.

На рис. 6 представлено результати опитування щодо основних проблем, які наразі є у сфері зеленого банкінгу в Україні.

Установлено, що 67,6 % населення вважають недостатню обізнаність покупців із поняттям зеленого банкінгу однією з ключових проблем у цій сфері, 53,6 % – відсутність підтримки з боку держави, 30,4 % – великі відсоткові ставки за кредитами, 25,1 % – відсутність бажання покращити умови життя. Отже, вирішення вказаних проблем відкриває нові можливості стосовно розвитку зеленого банкінгу в Україні

Рис. 5. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно сприяння розвитку зеленого банкінгу в Україні

Джерело: авторські дослідження.

Рис. 6. Розподіл відповідей опитуваного населення стосовно проблем у сфері зеленого банкінгу в Україні

Джерело: авторські дослідження.

Висновок. Визначено сутність, стан, проблеми та перспективи розвитку зеленого банкінгу в контексті екологічного менеджменту й ефективного фінансування екологічних проектів. Уперше визначено готовність населення до зеленого банкінгу й виявлено основні чинники її підвищення. За результатами анкетування встановлено, що велика частина населення взагалі не розуміє, що таке зелений банкінг та для чого він упроваджується. Наразі у сфері зеленого банкінгу є кілька проблем: великі

відсоткові ставки за кредитами, відсутність підтримки з боку держави та недостатня обізнаність покупців із поняттям зеленого банкінгу. Також майже 50 % населення взагалі не готові брати кредити на придбання екологічних товарів. Результати свідчать про те, що необхідно стимулювати попит на екологічні товари насамперед доступними цінами та привабливими кредитними відсотками у банку, оскільки, як показує опитування, необхідно зменшити відсоткові ставки за кредитами хоча б до 5 % річних. Стосовно рекомендацій щодо підвищення готовності населення до зеленого банкінгу, то варто вжити такі основні заходи: 1) інформування населення щодо впровадження зеленого банкінгу та стосовно можливості кредитування екологічних товарів і проектів за доступними умовами; 2) пільгові кредитні ставки для будівництва приватного «зеленого» житла, для придбання «зеленого» приватного помешкання («зелена» іпотека), енергоефективного та ресурсозберігального технологічного обладнання помешкань, «зеленого» автомобільного транспорту, який мінімально забруднює довкілля («зелений» автокредит); 3) пролонгований термін позики для будівництва приватного «зеленого» житла, для придбання енергоефективного та ресурсозберігаючого технологічного обладнання помешкань, «зеленого» автомобільного транспорту.

Перспективними напрямками дослідження є розроблення й апробація науково-методичних засад здійснення екологічного аудиту банків для сертифікації їх систем екологічного менеджменту й активізації процесів організації банківського фінансування екологічних проектів.

Бібліографічний список.

1. Сумець О. Утилізація виробничих відходів підприємств олійно-жирової галузі: необхідність і можливості. *Agricultural and Resource Economics*. 2016. Vol. 2. No. 1. Pp. 132–141. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.256398>.
2. Bahorka M. Formation of the ecological-economical management of ecologization of agrarian production. *Agricultural and Resource Economics*. 2019. Vol. 6. No. 1. Pp. 5–18. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.287138>.
3. Dankevych Y., Dankevych V., Chaikin O. Ecologically certified agricultural production management system development. *Agricultural and Resource Economics*. 2016. Vol. 2. No. 4. Pp. 5–16. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.256860>.
4. Ільїна М. В. Еколого-економічна оцінка ефективності екологічного менеджменту в аграрному виробництві України. *Агросвіт*. 2010. № 1. С. 2–7.

5. Кравець П. В. Особливості розвитку систем екологічного менеджменту в лісовому господарстві. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 1. С. 196–202.

6. Кочерга М. М. Ефективність екологічного менеджменту в сільському господарстві. *Агросвіт*. 2013. № 6. С. 29–33.

7. Караїм О. А. До питання ренатуралізації осушених земель через формування системи екологічного менеджменту на сільськогосподарських підприємствах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 815–822.

8. Князева Т. В. Розвиток системи екологічного менеджменту на підприємстві: основні теоретичні положення. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1. № 10. С. 391–396.

9. Ліпич Л. Г., Глубицька Т. В. Впровадження екологічного менеджменту на підприємствах хімічного комплексу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 769. С. 59–64.

10. Мартинчук І. В. Основні напрямки розвитку екологічного менеджменту лісових ресурсів зони радіоактивного забруднення. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економіка, управління та адміністрування*. 2014. № 4(70). С. 212–219.

11. Мартинчук М. І. Впровадження екологічного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах. *Збалансоване природокористування*. 2014. № 2. С. 57–62.

12. Михайлова М. Д., Костенко О. К. Переваги та недоліки впровадження системи екологічного менеджменту та сертифікації на промислових підприємствах. *Агросвіт*. 2016. № 7. С. 57–60.

13. Мішенін Є., Ярова І. Формування системи екологічного менеджменту лісгосподарських підприємств. *Економіст*. 2013. № 10. С. 21–26.

14. Пономарьова М. С., Головань Л. В. Екологічний менеджмент як інструмент сталого розвитку. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2013. № 5. С. 156–165.

15. Сумець О. Ключові аспекти сучасної парадигми операційного менеджменту. *Agricultural and Resource Economics*. 2018. Vol. 4. No. 3. Pp. 129–147. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.281754>.

16. Сумець О. Методичний підхід до оцінки системи менеджменту виробничих підприємств. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6. No. 2. С. 126–143. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.303861>.

17. Хуторова Н. А. Финансовые инновации как инструмент снижения антропогенной нагрузки на экосистему. *Труд и социальные отношения*. 2011. № 5. С. 103–109.

18. Седаш Т. Н. Экономические инструменты стимулирования природоохранной деятельности: анализ зарубежного опыта. *Финансы и кредит*. 2015. № 7(631). С. 54–64

19. Яшалова Н. Н. Источники финансирования экологических проектов. *Финансы и кредит*. 2012. № 17(497). С. 55–61

20. Веклич О. «Зеленый» банкінг: сутність, механізм та інструменти реалізації. У кн. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Київ: Центр Разумкова, 2019. С. 236–251.

21. Смірнова К. В. Проблеми і перспективи формування екологічних фондів та екологічних банків в Україні. *Вісник Одеського державного екологічного університету*. 2007. №4. С. 106 – 112.

22. Блешмудт П. П. Комплекс методик для дослідження психологічних особливостей орієнтації на роботу в команді персоналу банківських структур. *Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання*, 2010. С. 34–43.

23. Кучер А. В., Федорченко О. О., Юрченко Ю. Д. Готовність споживачів платити цінову премію за екологічні товари: методика й результати: препринт. Харків, 2018. 24 с. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20629.42722>.

24. Kucher A., Hełdak M., Kucher L., Raszka B. Factors forming the consumers' willingness to pay a price premium for ecological goods in Ukraine. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019. Vol. 16. Is. 5. 859. <https://doi.org/10.3390/ijerph16050859>.

References

1. Sumets O. Disposal of industrial waste enterprises of oil and fat industry: need and opportunities. *Agricultural and Resource Economics*. 2016. Vol. 2. No. 1. Pp. 132–141. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.256398>.

2. Bahorka M. Formation of the ecological-economical management of ecologization of agrarian production. *Agricultural and Resource Economics*. 2019. Vol. 6. No. 1. Pp. 5–18. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.287138>.

3. Dankevych Y., Dankevych V., Chaikin O. Ecologically certified agricultural production management system development. *Agricultural and Resource Economics*. 2016. Vol. 2. No. 4. Pp. 5–16. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.256860>.

4. Ilina M. V. Ecological and economic assessment of the efficiency of ecological management in agricultural production of Ukraine. *Ahrosvit*. 2010.

№ 1. S. 2–7.

5. Kravets P. V. Specifics of the ecological management system development in forestry. *Marketynh i menedzhment innovatsii*. 2011. № 3. T. 1. S. 196–202.

6. Kocherha M. M. Effectiveness of environmental management in agriculture. *Ahrosvit*. 2013. № 6. S. 29–33.

7. Karaim O. A. On the question of renaturalization of drained lands through the formation of an ecological management system at agricultural enterprises. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2015. Vyp. 8. S. 815–822.

8. Kniazieva T. V. Development of the environmental management system at the enterprise: the basic theoretical provisions. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*. 2014. Vyp. 1. № 10. S. 391–396.

9. Lypych L. H., Hlubitska T. V. The use of environmental management in the chemical enterprises. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*. 2013. № 769. S. 59–64.

10. Martynchuk I. V. Main directions of development of ecological management of forest resources of the radioactive pollution zone. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Serii: ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. 2014. № 4(70). S. 212–219.

11. Martynchuk I. V. Introduction of ecological management in agricultural enterprises. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*. 2014. № 2. S. 57–62.

12. Mykhailova M. D., Kostenko O. K. Advantages and disadvantages of the implementation of environmental management systems and certification in industrial enterprises. *Ahrosvit*. 2016. № 7. S. 57–60.

13. Mishenin Ye., Yarova I. Formation of the system of ecological management of forestry enterprises. *Ekonomist*. 2013. № 10. S. 21–26.

14. Ponomar'ova M., Golovan L. Ecological management as tool of a sustainable development. *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky*. 2013. № 5. S. 156–165.

15. Sumets O. Key aspects of the modern paradigm of operational management. *Agricultural and Resource Economics*. 2018. Vol. 4. No. 3. Pp. 129–147. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.281754>.

16. Sumets O. Methodical approach to the assessment of management system of production enterprises. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6. No. 2. S. 126–143. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.303861>.

17. Khutorova N. A. Finansovye innovacii kak instrument snizhenija antropogennoj nagruzki na jekosistemu. *Trud i social'nye otnoshenija*. 2011. № 5. S. 103–109.

18. Sedash T. N. Jekonomicheskie instrumenty stimulirovanija prirodohrannoj dejatel'nosti: analiz zarubezhnogo opyta. *Finansy i kredit*. 2015. № 7(631). S. 54–64
19. Jashalova N. N. Istochniki finansirovanija jekologicheskikh proektov. *Finansy i kredit*. 2012. № 17(497). S. 55–61.
20. Veklych O. «Green» banking: essence, mechanism and tools of implementation. In «Green» investments in sustainable development: world experience and Ukrainian context. Kyiv: Tsentr Razumkova, 2019. S. 236–251.
21. Smirnova K. V. Problems and prospects of formation of ecological funds and ecological banks in Ukraine. *Visnyk Odeskoho derzhavnoho ekolohichnoho universytetu*. 2007. №4. S. 106–112.
22. Bleshmudt P. P. A set of methods for studying the psychological characteristics of the orientation to work in a team of staff of banking structures. *Aktualni problemy psykholohii: Psykholohichna teoriia i tekhnolohiia navchannia*. 2010. S. 34–43.
23. Kucher A.V., Fedorchenko O. O., Yurchenko Y. D. Consumers' willingness to pay a price premium for ecological goods: methodology and results; Kharkiv, Ukraine, 2018. 24 p. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20629.42722>.
24. Kucher A., Hełdak M., Kucher L., Raszka B. Factors forming the consumers' willingness to pay a price premium for ecological goods in Ukraine. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019. Vol. 16. Is. 5. 859. <https://doi.org/10.3390/ijerph16050859>.

Л.Ю. Кучер, А.В. Кучер, Е.В. Трипилец. Зеленый банкинг в системе экологического менеджмента и эффективного финансирования экопроектов.

Исследовано сущность, состояние, проблемы и перспективы развития зеленого банкинга в контексте экологического менеджмента и эффективного финансирования экологических проектов. Впервые определено готовность населения к зеленому банкингу и выявлены основные факторы ее повышения. Для развития зеленого банкинга как инструмента экологического регулирования на макроуровне и внедрения систем экологического менеджмента на микроуровне необходимо стимулировать спрос на экологические товары прежде всего доступными ценами и привлекательными кредитными процентами в банках, поскольку, как показал опрос, необходимо уменьшить процентные ставки по экологическим кредитам хотя бы до 5%. «Озеленение» банковской деятельности будет способствовать активизации внедрения систем экологического менеджмента

и эффективному проектному фінансуванню.

Ключевые слова: экологический менеджмент, зеленый банкинг, зеленые инвестиции, проектное финансирование, готовность к зеленому банкингу.

L.Yu. Kucher, A.V. Kucher, O.V. Tripilets. Green banking in the system of environmental management and effective financing of ecoprojects. The purpose of the study is to determine the state, problems and prospects of green banking development as a tool of environmental regulation at the macro level, implementation of environmental management systems at the micro level and effective financing of environmental projects based on the assessment of the population's readiness for green banking. To achieve this goal, the following tasks were performed: a methodology has been developed for conducting an empirical study of the population's readiness for green banking using the author's questionnaire; this readiness was assessed based on the results of a survey of 205 respondents in the Kharkiv region and the factors were identified and the main proposals for its increase were formed. The essence, state, problems and prospects of development of green banking in the context of environmental management and effective financing of ecological projects are investigated. For the first time, the population's readiness for green banking was determined and the main factors for its increase were identified. A large part of the population does not understand at all what green banking is and why it is introduced. Currently, there are several problems in the field of green banking: high interest rates on loans, lack of government support and lack of awareness of buyers about the concept of green banking. Also, almost 50 % of the population is not ready to take loans to purchase environmental goods. For the development of green banking as a tool of environmental regulation at the macro level and the implementation of environmental management systems at the micro level, it is necessary to stimulate demand for environmental goods, first of all, at affordable prices and attractive loan interest rates in banks, since, as the survey showed, it is necessary to reduce interest rates on environmental loans at least to 5 %. “Greening” of banking activities will help intensify the implementation of environmental management systems and effective project financing. The results of the study can be used by government agencies, banks and enterprises of various economic activities during the implementation of green banking and certification of environmental management systems.

Key words: environmental management, green banking, green investments, project financing, readiness for green banking.

Стаття надійшла до редакції: 19.09.2020 р.